

Motion till riksdagen

1989/90:Jo527

av Kaj Nilsson och Ragnhild Pohanka (båda mp)

Avvecklingsplan för djurförsöken

Samtliga partier krävde under förra årets riksmöte en uppstramning av djurförsöksverksamheten. Samtliga avslogs tyvärr med hänvisning till att kraven redan tillgodosågs av de olika organ som finns för kontroll och planering av djurförsöken.

Verkligheten talar emellertid ett helt annat språk: bara drygt ett dussin ansökningar har avslagits av de djurförsöksetiska nämnderna, sedan dessa infördes år 1979 för bedömning av planerade djurförsök! Därutöver har i några fall djurförsökaren inkommit med ny ansökan som godkänts. Någon aktuell sammanställning av antalet ansökningar och anmälningar till nämnderna föreligger inte, men grundat på tidigare siffror kan det röra sig om ca 15 000 sedan nämndernas införande. Antalet reservationer mot godkända försök överstiger med god marginal avslagen: till dags dato omfattar de några hundra. Eftersom nämnderna är rådgivande finns ingen garanti för att avslagna försök inte utförs. Uppföljning av avslag och, framför allt, nämndens rekommendationer till modifieringar, av den lokala tillsynsmyndigheten, miljö- och hälsoskyddsnämnden, sker i liten skala eller inte alls på grund av för dåliga resurser.

Djurförsöken har visserligen minskat i Sverige, men om det rör sig om en halvering är svårt att belägga mot bakgrund av de osäkra statistiska uppgifterna. Risker är överhängande att djurförsöken kommer att ÖKA under 1990-talet om gentekniska metoder tas i bruk. Experiment på transgena djur har redan påbörjats i Sverige och utan mycket sträng lagstiftning lär de öka snabbt i omfattning.

● Om riksdagen verkligen menar allvar med en begränsning av djurförsöken, därför att det är omoraliskt att utsätta djur för lidande och övergrepp, måste en avvecklingsplan upprättas. Denna får naturligtvis begränsas av de undantag riksdagen fastställer. De åtgärder som centrala försöksdjursnämnden och de djurförsöksetiska nämnderna och andra berörda organ i dag vidtar utgör mest krusningar på ytan. Det krävs en kraftfull styrning för att verkliga förändringar skall uppnås.

Opinionsbildningen i djurförsöksfrågor har varit synnerligen kraftig under hela 1980-talet. Detta avspeglar sig inte minst i riksdagsbeslut och regeringens proposition om ny djurskyddslag 1988 inte att förglömma. Samhället har klart uttalat att djurförsöken bör begränsas av etiska skäl. Genom riksdags-

beslut 1978 placerades försöksdjuren på den etiska kartan och erkändes som levande varelser med rätt till hänsyn.

Detta framgår av uttalanden av jordbruksminister Anders Dahlgren i prop. 1978/79:13, sid 10 och av jordbruksminister Mats Hellström i sin prop. 1988. Djurskyddslag m.m. 1987/88:93, s. 30.

Staten har sedan 1979 gett öronmärkta anslag till alternativa metoder genom centrala försöksdjursnämndernas försorg. 1987 gjordes dels en vetenskaplig utvärdering av utvalda projekt, dels en utvärdering av försöksdjursbesparingen som en följd av genomförda projekt, 64 st. Svarsfrekvensen för försöksdjursbesparingsenkäten var 56 %. Det senare, som ju är mest intressant ur djurskyddssynpunkt, gav vid handen att forskarna själva ansåg att användningen av försöksdjur minskat inom det egna projektet, på hela institutionen eller hade resultaten spritts till andra institutioner. Endast tre kunde ange konkreta effekter av sin forskning på myndigheter som föreskriver djurförsök och 6 % av dem som svarade, ansåg, att resultaten hade betydelse för en övergång från djurförsök till alternativa metoder inom hela området. En reflektion är att det inte räcker med att dela ut pengar till enskilda projekt och anta att spridningseffekterna blir sådana, att totala antalet djurförsök påverkas i nedgående riktning. Resultaten måste följas upp och samordning ske, om nya metoder och tekniker ska slå igenom. Detta sker inte i dag; en bra metodutveckling kan ha skett på en institution, men på andra fortsätter man med djurförsöken eller att använda gamla, mindre djurvänliga, metoder.

Centrala försöksdjursnämnden, som den centrala djurförsöksmyndigheten, har som uppgift att samordna utvecklingen i hela landet. De djurförsöksetiska nämnderna måste få information om de senaste rönen på ett givet område, som är bäst ur djurskyddssynpunkt, för att ha som vägledning vid bedömning av planerade djurförsök. I dag tillämpas olika rutiner och tekniker på institutioner landet runt, och det är ett ständigt diskuterande om vilken avlivnings-/bedövningsmetod, injiceringsätt etc. som är den BÄSTA. De som blir lidande är djuren. Det är viktigt med en översyn av de rutiner och tekniker, som kommer till användning i djurförsöksverksamhet för att kunna föreskriva vilka som är optimala ur djurens synpunkt och förbjuda användning av tekniker som inte är djurvänliga. Från CFN:s sida förmärks en attityd att inte lägga sig i utan låta var och en sköta sig själv, med divergerande rekommendationer som följd, vilket inte gynnar djuren.

Det är angeläget att samhället utvärderar djurförsökens verkliga betydelse som modell för att behandla olika sjukdomar och som testmetod för kemikalier, bekämpningsmedel, kosmetika, läkemedel etc. Det är inte ett inomvetenskapligt problem utan måste tacklas utifrån en helhetssyn, där hänsyn tas till andra sätt att hantera ett problem. Stora mängder djur i forskning används exempelvis för att tillverka psykofarmaka. Samtidigt ifrågasätts denna behandlingsmetod av terapeuter på fältet och flera psykologiska skolor som inte betraktar psykiska problem som biologiska problem. Det synsättet leder till behandling med andra metoder än psykofarmaka. Ur samhällets synpunkt kanske det vore bättre att investera i andra behandlingsprogram, inte minst av humanistiska skäl, men också samhällsekonomiskt. Utvärderingsstudierna, där psykofarmabehandling kunnat visas vara

framgångsrik, är få. Det finns flera områden där det kan ifrågasättas om djurförsök är en bra metod för att lösa ett problem.

Mot. 1989/90
Jo527

Förra årets motionskrav om en utvärdering av djurförsök för att bedöma om de är väl motiverade samt om de uppfyller inomvetenskapliga krav är fortfarande angelägna områden att få svar på. En inventering av befintliga alternativa metoder och stöd till valideringsprojekt av alternativa metoder är också nödvändig för att utan dröjsmål minska djurförsöken inom de områden, där alternativen visar sig användbara.

Olika myndigheters föreskrivande av tester av diverse slag för godkännande av produkter som släpps ut på marknaden är i behov av en översyn, om djurförsöken skall kunna minska. Myndighetskrav uppfattas som en bromskloss av många tillverkare för att de innebär djurförsök, som inte anses nödvändiga ur vetenskaplig synpunkt. Myndigheterna ändrar inte tillräckligt snabbt sina registreringskrav när nya metoder utvecklas, har det visat sig.

Ett annat sätt att tackla problemen på, som skulle ge miljömässiga fördelar och sannolika förbättringar av folkhälsan som följd samt en automatisk minskning av djurförsöken, är att förbjuda tillverkning av miljöfarliga ämnen, eller i varje fall införa starka restriktioner för användning. Frågan är hur länge djurförsöken kan tjäna som alibi för företagens intressen av att sälja sina miljö- och hälsofarliga produkter nu när miljöproblemen blivit så stora och cancersjukdomarna, t.ex., ökar.

Det finns mycket att göra för att uppfylla riksdagens krav att begränsa djurförsöken. Enda sättet att lyckas är genom målmedveten satsning på identifierade områden. Låt upprätta en utvecklingsplan! Uppdra åt centrala försöksdjursnämnden att utforma och genomföra den.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utvecklingsplan för djurförsöken bör upprättas med en stark begränsning av djurförsöken som mål.

Stockholm den 25 januari 1990

Kaj Nilsson (mp)

Ragnhild Pohanka (mp)